

Вознюк Олександр Васильович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри англійської мови
з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка;

Дубасенюк Олександра Антонівна,
доктор педагогічних наук, професор,
почесний академік НАПН України,
професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

НОВИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ У СФЕРІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Педагогічний вплив (педагогічна дія) постає одним із головних аспектів педагогічної системи [1]. Розглянемо новий підхід до організації педагогічного

впливу, що базується на концепції функціональної асиметрії півкуль головного мозку людини, у рамках якої півкулі постають певним психофізіологічним фокусом людського організму [3]. Використання зазначеної концепції дозволяє стверджувати про нову виховну парадигму, що фіксує процес трансформації чуттєво-сугестивного (правопівкульового) досвіду, який формується дитиною у дитячому віці, і який дитина сприймає некритично, у сферу лівопівкульових процесів, які передбачають розвиток лівопівкульового, критичного мислення та світосприйняття, коли позитивні психологічні установки, що сформувалися у дитинстві, мають тенденцію перетворюватися на негативні.

За таких умов можна концептуалізувати розроблений нами певний *алгоритм педагогічного впливу у сфері поведінкового, психоментального, сценарію розвитку людини в онто- та філогенезі*, який передбачає рух від активності правої півкулі (ПП) як ірраціонального, емоційно-образного багатозначно-парадоксального, казково-метафоричного процесу/механізму сприйняття та освоєння світу (характерного для дитини у віці до 6 років) до активності лівої півкулі (ЛП) як раціонального, абстрактно-логічного, лінійно-однозначного процесу/механізму пізнання та освоєння світу (що характерно для юної істоти, а також дорослої людини у віці 6-18+ років). Далі процес досягає функціонального синтезу півкуль як багатозначно-парадоксального, духовно-медитативного, творчого пізнання та освоєння дійсності, характерного для дорослої, а також і для літньої людини, у якій зазначений процес півкульового синтезу актуалізується природним чином, коли людина похилого віку, залишаючись дорослою людиною, з її абстрактно-логічним сприйняттям і розумінням світу, немов би занурюється у дитинство з його багатозначною, образно-емоційною аурою життя.

Відтак, життєвий сценарій розвитку людини в онто- та філогенезі реалізує рух від ПП психічного модусу до ЛП, а від нього – до синхронізації півкульових функцій (ПП+ЛП). Зазначена схема дає нам алгоритм побудови системи соціально-педагогічних впливів на учасників освітнього процесу:

ПП (1-6 років), гра	→	ЛП (6-18 років), праця	→	ПП + ЛП (18+), творчість
↑↑↑↑↑		↑		↑↑↑↑↑
Багатозначний вплив		Однозначний вплив		Парадоксальний вплив

Рис. 1. Сценарій розвитку людини у контексті педагогічного впливу

(побудовано авторами)

На етапі розвитку до 6 років дитина через перевагу ПП процесів у спектрі її активності відкрита амбівалентним, багатозначним, суперечливим впливам, що можуть взаємно суперечити один одному. Саме такий багатозначно-парадоксальний вплив на дитину сприяє формуванню у неї свободи (внутрішньої мотивації) та самосвідомості, що виявляється в фундаментальній особливості людини як представника *Homo sapiens* – **дипластії** як здатності людини поєднувати різні і навіть полярні психоемоційні стани, психологічні установки, образи, поняття. І саме в нейтральній фазі психофізіологічної активності, створеній завдяки взаємній компенсації протилежних сутностей, формується феномен ідеального, що на рівні сучасної релятивістської фізики виявляється як у сфері фізичного вакууму, так і на фундаментальному квантовому/фотонному рівні матерії.

На наступному етапі розвитку людини, коли спостерігається активне формування лінійно-однозначного абстрактно-логічного мислення (яке дозволяє людині орієнтуватися у причинно-наслідкових зв'язках між предметами і явищами) доцільним є створення системи однозначних соціально-педагогічних впливів, які причинно-наслідковим чином узгоджуються один з одним та не суперечать один одному. Амбівалентна структура соціально-педагогічних впливів (наприклад, коли від дитини вимагається покірність та дисциплінуюча її поведінка, і одночасно спостерігається примус дитини до самостійної, активної поведінки) може не тільки гальмувати розвиток ЛП психіки, але й призвести до посилення однозначно-лівопівкульової стратегії та поведінки, що проявляється у максималізмі суджень та певній шизофренізації особистості людини. За таких умов спостерігається спотворення процесу соціалізації молодих людей. Ця обставина пояснює парадокс **Кембридж-Сомервільського проєкту** (*Cambridge-Somerville Youth Study*), коли молоді люди, перебуваючи в атмосфері позитивних

соціалізаційних, впливів існували в амбівалентному соціальному середовищі, що привело до поєднання в одному життєвому контексті криміналізованого (актисоціального) та педагогічного середовища. Через це молоді люди не змогли у повній мірі сформувати продуктивні механізми входження у доросле життя. Зазначений проєкт являє собою лонгітюдне соціально-педагогічне дослідження, яке розпочалося у 1939 році і яке тривало 5 років. Експериментатори обрали 500 хлопчиків із незаможних неблагополучних родин із неблагополучного району Массачусетса та поділили їх на дві страти – експериментальну та контрольну. Юнаки першої страти стали учасниками інтенсивної соціально-педагогічної програми попередження негативних соціальних вчинків (злочинності): юнаків відвідували педагоги та соціальні працівники, надаючи безкоштовне менторство та репетиторство, медичну та психіатричну допомогу, що передбачало також і відпочинок у літніх таборах, а батькам юнаків пропонувалися психологічні консультації. Контрольна ж група продовжила жити своїм звичайним життям. Через 30 років науковець Джоан МакКорд зв'язалася з усіма учасниками зазначеного проєкту. Аналіз даних експерименту засвідчив про його негативні результати, коли жоден з об'єктивно вимірюваних показників учасників проєкту не виявив покращення. І хоча багато учасників експериментальної групи висловлювалися позитивно щодо проєкту (вони заявляли, що проєкт допоміг їм, хотіли зв'язатися зі своїми менторами, стверджували, що вони допомогли їм обрати вірну дорогу в житті), виявилось, що учасники експериментальної групи порівняно з такими з контрольної групи чинили більше антисоціальних дій, значно більше зловживали алкоголем та мали серйозні проблеми з фізичним здоров'ям, як і хворіли на психічні хвороби. Крім того, тривалість їхнього життя була в середньому на 6 років менше порівняно з учасниками контрольної групи; вони працювали на найгірших роботах, а також були значно менше задоволені своїм життям, професійною діяльністю. За таких умов, як бачимо, проєкт не просто не допоміг учасникам експерименту, а значно нашкодив їм [2]. Результати цього експерименту залишаються загадкою для наукової спільноти, хоча, беручи до уваги розглянутий новий підхід до організації педагогічного впливу, можна пояснити парадоксальні результати наведеного проєкту.

На третьому етапі розвитку на людину, яка перебуває у стані дорослості чи похилого віку, доцільно впливати парадоксально-творчим чином, що реалізує духовно-творчий процес розвитку людини.

У такий спосіб аналізу можна прослідкувати і тріадний процес розвитку форм діяльності, який фіксує рух від ігрової діяльності (спонтанної, непрагматичної, творчої активності) до трудової діяльності (цілеспрямованої прагматичної активності), а від неї – до творчої діяльності (спонтанно-непрагматичної активності, що певним чином поєднує гру та працю).

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Київ–Черкаси: Вид від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
2. McCord, Joan Geoffrey Sayre-McCord, ed. Crime and Family : selected essays of Joan McCord. Philadelphia, PA: Temple University Press, 2007.
3. Voznyuk A., et al. Interdisciplinary Educational Technology based on the Concept of Human Brain Functional Asymmetry. Postmodern Openings, 2021. 12(2), 433-449. <https://doi.org/10.18662/po/12.2/316>